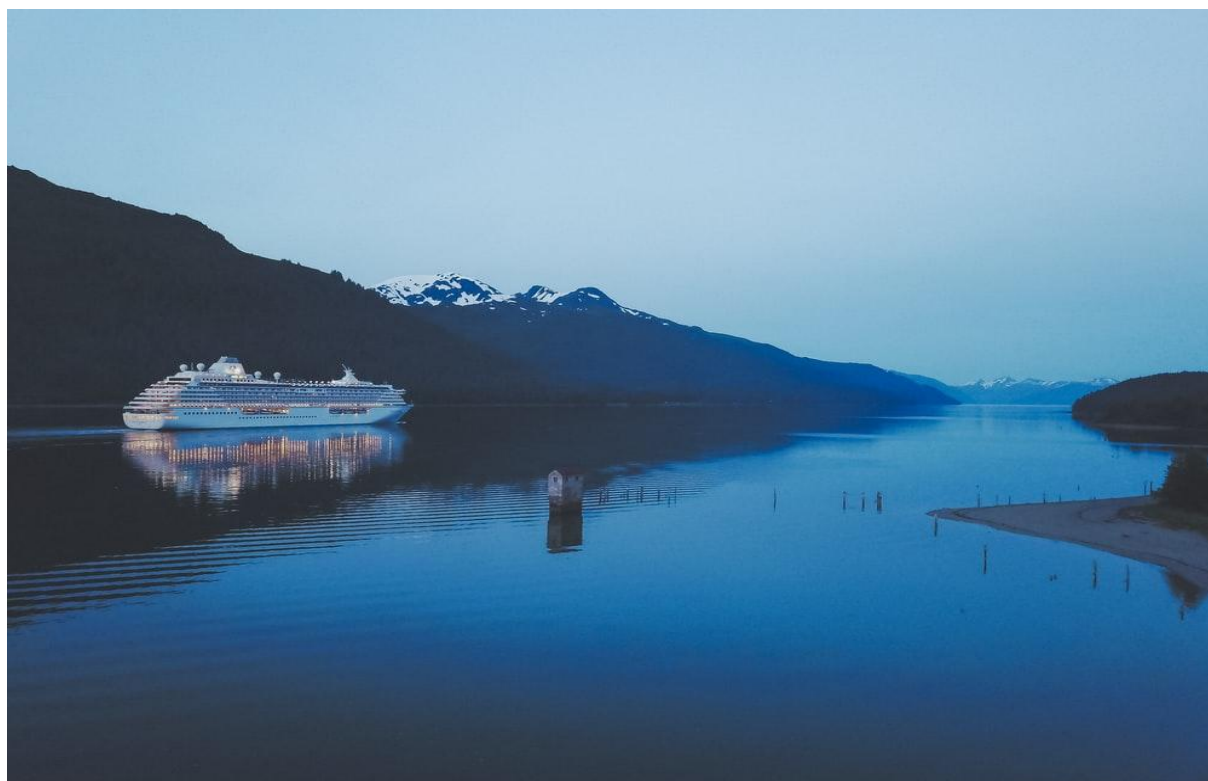

Tapte inntekter som følge av bortfall av cruiseturisme på Vestlandet

Analyse av havner på Vestlandet

Morten Simonsen

TITTEL Tapte inntekter som følge av bortfall av cruiseturisme på Vestlandet	RAPPORTNUMMER 4/2021 DATO 01.07.2021 GRADERING Open TAL SIDER 25
UNDERTITTEL ANALYSE AV HAVNER PÅ VESTLANDET	
PROSJEKTTITTEL Effekter fra Covid-19 på cruiseturisme til Vestlandet	PROSJEKTNUMMERR 6559
FORSKARAR Morten Simonsen	PROSJEKTANSVARLEG Stefan Gøssling
OPPDRAGSGIVARAR Regionalt forskingsfond Vestlandet	EMNEORD Inntekter cruiseturisme

VESTLANDSFORSKING , Postboks 163, 6851 Sogndal

© Vestlandsforskning 2020

Foto: Unsplash

Innhold

Innledning	4
Undersøkelse Innovasjon Norge 2019	4
Definisjon av forbruk.....	5
Forbruk per person per havn.....	6
Forbruk i ulike intervall	8
Forbruk per havn fordelt på nasjonalitet.....	10
Forbruk per havn fordelt på varegrupper	14
Sammenlikning med andre undersøkelser av cruiseturisters forbruk i land	15
Bergen	16
Geiranger.....	17
Flåm	18
Havnevederlag	19
Estimering av totalt forbruk i land.....	19
Konklusjon	24
Tabeller	
Tabell 1 Cruise-turisters forbruk per person per havn. Uveid. Gjennomsnitt.....	6
Tabell 2 Cruise-turisters forbruk per person per havn. Veid med vekt for hver havn. Gjennomsnitt.....	7
Tabell 3 Persentiler for totalt forbruk i land per person per havn.	7
Tabell 4 Prosent av respondentene i ulike forbruks-intervall for forbruk per person per havn fordelt per havn.	8
Tabell 5 Prosent av respondentene i ulike forbruks-intervall for forbruk per person per havn fordelt per havn. Intervall fra Dybedal 2018.....	9
Tabell 6 Prosent av forbruket i ulike forbruks-intervall for forbruk per person per havn fordelt per havn. Intervall fra Dybedal 2018.....	10
Tabell 7 Forbruk per person per havn fordelt på havn og nasjonalitet. Gjennomsnitt.	10
Tabell 8 Maks forbruk per person per havn fordelt på havn og nasjonalitet.	14
Tabell 9 Forbruk per person per havn fordelt på kategorier.	14
Tabell 10 Cruiseturisters forbruk i land. 2018 kroner.....	16
Tabell 11 Turisters forbruk i land per anløp.....	17
Tabell 12 Kapasitetsutnyttelse for cruise-skip.....	20
Tabell 13 Aggregering til totalt forbruk i millioner kroner.....	21
Tabell 14 Forbruk per person per havn og passasjertall per havn på Vestlandet.....	22
Tabell 15 Forbruk per person per havn og passasjertall per havner på Vestlandet som ikke er med i undersøkelsen til Innovasjon Norge.....	23

1. Innledning

Den følgende analysen viser forbruk i ulike havner på Vestlandet basert på data fra Innovasjon Norge sin cruise-undersøkelse i 2019. I undersøkelsen ble det gjennomført 3232 intervjuer i 14 havner. Innsamlingen av data ble gjort mellom 21 mai til 31 september 2019. I alt ble passasjerer fra 80 cruise-skip intervjuet på 75 forskjellige dager. Det ble lagt vekt på å ha et representativt utvalg basert på størrelsen på skipene, antall anløp, havnenes geografiske beliggenhet, type havn og rederi, segment på skip og rederi samt cruiseturistenes nasjonalitet ¹.

Tilstrekkelig representativitet i forhold til populasjon av cruise-turister er avgjørende for å kunne generalisere fra undersøkelsen til Innovasjon Norge. I dette tilfellet antas populasjonen å være alle cruise-turister i norske farvann i 2019. Tilfeldig trekking er den sikreste måten å oppnå representativitet på. Det er vanskelig å avgjøre om det er tilstrekkelig tilfeldighet i utvelgelsen eller om utvelgelse ut fra ulike kriterier (havnenes geografiske beliggenhet, type havn og rederi, segment på skip samt turistenes nasjonalitet) fører til svekket randomisering og dermed svekket representativitet.

Epinion som har utført undersøkelsen på vegne av Innovasjon Norge har konstruert vekter som skal sikre best mulig representativitet. Det antas da at eventuelle utvalgsskjevheter blir kompensert gjennom bruk av disse vekter og at representativiteten dermed er tilstrekkelig.

2. Undersøkelse Innovasjon Norge 2019

På Vestlandet ble turister i følgende havner intervjuet: Bergen, Stavanger, Flåm, Geiranger, Ålesund, Molde.

For å sikre representativitet er datamaterialet vektet. Det er benyttet tre forskjellige vekter som kan benyttes alt etter hvilke generaliseringer en ønsker å gjøre. Dersom cruiseturismen nasjonalt er aggregeringsnivå benyttes vekter for nasjonal undersøkelse. Dersom havnene er nivå for aggregering benyttes en vekt for hver enkelt havn. Det kan også benyttes vekter for rederiene. Vi vil i dette notatet presentere tall som er vektet per havn sammen med tall som ikke er vektet for å ha et referansepunkt.

---

¹ Epinion: [Cruiseturismen i Norge 2019 - Datagrunnlag, metode og begrepsdefinisjoner](#). (side 46)

I undersøkelsen er det antatt at noen besvarelser som oppgir o i forbruk er reelle men at noen er feil fordi turistene i samme tidsrom oppgir aktiviteter som medfører forbruk. Det er gjort korreksjoner slik at bare det oppgitte o-forbruk som ikke er inkonsistent med andre opplysninger antas å være reelt o-forbruk.

Forbruk som registreres i en havn gjelder for hele reisen, ikke bare for den havnen der intervjuet ble gjort ². Videre registreres forbruket for hele reisefølget, ikke bare for en enkelt person. Innovasjon Norge har senere beregnet forbruket per person ved å dividere forbruk per reisefølge på antall personer i reisefølge. Data som presenteres her er derfor per person.

Det beregnes forbruk per person per havn. I følge Dybedal ³ er det vanlig å anta ett havneopphold per dag. Vi har ingen andre opplysninger om havneopphold per dag fra undersøkelsen og antar i det videre at opphold per havn er opphold per havn per dag. Forbruk per havneopphold er ut fra denne forutsetningen sammenliknbart med dagsforbruk.

For å gi et bilde av forbruk i en enkelt havn antas det at forbruk er likt i alle havner turistene har besøkt. Vi får dermed et tall for forbruk per havn ved å dividere på antall havner turistene har besøkt. Dette er en forutsetning det kan stilles spørsmål ved, men det er eneste mulighet til å anslå et forbruk per enkelt-havn. I denne analysen er problemstillingen bortfall av inntekter fra cruise-turisme i havner på Vestlandet på grunn av pandemien Covid-19. Vi har derfor valgt å beregne forbruk per havn ved å anta at oppgitt forbruk per turist er det samme i alle havner turistene har besøkt.

3. Definisjon av forbruk

I undersøkelsen fra Innovasjon Norge skilles det mellom 4 typer forbruk:

- Forbruket på cruisepakke kjøpt av rederiet.
- Forbruk på aktiviteter kjøpt fra rederiet.
- Forbruk på aktiviteter kjøpt av lokale tilbydere.
- Øvrige forbruket i land i Norge.

I analysene er kun de tre siste forbrukstypene inkludert. Forbruk til cruisepakke er antatt i sin helhet å gå til rederiet og har ingen direkte økonomisk virkning i Norge.

---

² E-post Innovasjon Norge, 11/12 2020.

³ Dybedal, P.: [Cruiseturisters forbruk i Norge - en sammenlikning av resultater og metoder i ti undersøkelser](#). Fotnote 9, side 13: "Vanligvis regner man at cruiseskip har ett anløp per dag i Norge".

Det er vanlig at rederiene beregner seg provisjon på forbruk av tjenester i land betalt om bord. I rapporten fra Innovasjon Norge heter det ⁴: "Vi antar at alt «øvrig forbruk i land» og «utflukter og ekskursjoner kjøpt lokalt», samt 50 prosent av «utflukter og ekskursjoner kjøpt fra cruiserederiet» tilfaller norsk økonomi." Vi vil presentere resultat med og uten korreksjon for antatt provisjon som tilfaller rederiet.

4. Forbruk per person per havn

Tabell 1 viser forbruk gjennomsnittlig forbruk per person per havn uten bruk av vekter. Tabell 2 viser samme forbruk med bruk av vekter for hver havn definert av Epinion/Innovasjon Norge. Vektene skal sikre at utvalget forbruket er registrert for er representativt for populasjon av cruise-turister i hver havn. Vektene skal også sikre at forbruket i innsamlingsperioden 21 mai- 31 september er representativt for hele året 2019.

Tabell 1 Cruise-turisters forbruk per person per havn. Uveid. Gjennomsnitt.

Havn	Forbruk per person på aktiviteter kjøpt gjennom rederiet per havn	Forbruk per person på aktiviteter kjøpt av lokal leverandør per havn	Øvrig forbruk per person per havn	Total forbruk per person per havn	Totalt forbruk med korreksjon for provisjon
	A	B	C	D=A+B+C	E=(A*0,5)+B+C
Ålesund	165	95	212	472	390
Bergen	189	40	291	520	426
Flåm	165	89	304	558	476
Geiranger	297	43	391	731	583
Molde	70	22	375	467	432
Stavanger	255	74	363	693	565

⁴ Epinion, Side 12.

Tabell 2 Cruise-turisters forbruk per person per havn. Veid med vekt for hver havn. Gjennomsnitt

Havn	Forbruk per person på aktiviteter kjøpt gjennom rederiet per havn	Forbruk per person på aktiviteter kjøpt av lokal leverandør per havn	Øvrig forbruk per person per havn	Total forbruk per person per havn	Totalt forbruk med korreksjon for provisjon
	A	B	C	D=A+B+C	E=(A*0.5)+B+C
Ålesund	109	57	160	326	272
Bergen	162	50	208	420	339
Flåm	137	71	242	450	382
Geiranger	175	43	265	483	396
Molde	85	23	612	720	678
Stavanger	201	67	295	563	463

Gjennomgående er de veide resultatene lavere enn de uveide. Det kan skyldes at vektene korrigerer for at data skal representere hele sesongen og ikke bare den perioden data samles inn for. De uveide resultatene er derfor bare gyldig for deler av sesongen og tar ikke hensyn til at forbruket kan være lavere i andre deler.

Tabell 3 Persentiler for totalt forbruk i land per person per havn.

Havn	N	Min	Første desil ⁵	Første kvartil ⁶	Median	Mean	Tredje kvartil	Siste desil	Max
Ålesund	180	0	9	68	109	326	322	906	8478
Bergen	387	0	1	89	191	420	499	895	17589
Flåm	203	0	46	121	274	450	600	908	6816

⁵ En desil deler en fordeling opp i 10 like store deler. Den første desil er det samme som 10 persentil, det vi si at 10% av fordelingen har et forbruk lavere eller lik dette forbruket. Bare 10 prosent av fordelingen har høyere forbruk enn den siste desilen som er 90 persentilen. Median er 5 desil.

⁶ En kvartil deler fordelingen inn i tre deler. I alt 25% av fordelingen har et forbruk lavere enn eller lik den første kvartil. Andre kvartil er median mens 25% av fordelingen har et forbruk som er høyere enn tredje kvartil.

Geiranger	244	0	42	104	249	483	472	1097	34518
Molde	74	0	44	119	460	720	1090	1998	3559
Stavanger	317	0	16	103	332	563	676	1165	8983

Tabell 3 viser persentiler for totalt forbruk i land per person per havn. Det er ikke gjort korreksjoner for rederienes provisjon. I alt 25% av respondentene i Flåm bruker mer enn 600 kroner per person mens samme tall for Bergen er 499 kroner. Målt med siste desil er det øverste 10% av forbruket størst i Molde fulgt av Stavanger og Geiranger og lavest i Bergen. Denne gruppen (turistene med det høyeste 10% av fordelingen av forbruket) bruker mer enn 1100 kroner mer person i Molde enn i Bergen.

5. Forbruk i ulike intervall

Tabell 4 Prosent av respondentene i ulike forbruks-intervall for forbruk per person per havn fordelt per havn.

	0-150 kr	150-350 kr	350-550 kr	550-750 kr	750-950 kr	950-1150 kr	Mer enn 1150 kr
	%	%	%	%	%	%	%
Ålesund	45.6%	17.8%	12.8%	5.0%	6.7%	3.9%	8.3%
Bergen	38.2%	24.5%	12.1%	8.0%	5.9%	2.8%	8.3%
Flåm	27.6%	27.6%	10.8%	13.8%	5.9%	4.9%	9.4%
Geiranger	27.0%	24.2%	19.3%	4.5%	6.6%	5.3%	13.1%
Molde	39.2%	18.9%	16.2%	9.5%	1.4%	5.4%	9.5%
Stavanger	27.8%	18.9%	14.5%	10.1%	7.3%	5.4%	16.1%
Total	33.4%	21.8%	12.9%	8.8%	5.5%	4.0%	13.5%

Tabell 10 viser andel av respondentene i ulike intervall for totalt forbruk i land per person per havn. Det er ikke gjort korreksjoner for rederienes provisjon. I Molde er det f.eks. 5.4% som bruker mellom 950 og 1150 kroner per person per havn. I Bergen er det bare om lag halvparten av respondentene som har dette forbruket, 2.8%. I Stavanger har 16% av respondentene et forbruk på mer enn 1150 kroner mens tilsvarende andel i Bergen er 8.3%. Med et forbruk fra 750 kroner og oppover per person per havn ligger

prosentandelen i Geiranger høyere enn i Flåm for alle intervall. Det kan tolkes som at turistene bruker mer penger i Geiranger enn i Flåm.

Tabell 5 Prosent av respondentene i ulike forbruks-intervall for forbruk per person per havn fordelt per havn. Intervall fra Dybedal 2018.

	0	1-500 kr	501-1000 kr	1001-1500 kr	1501-2000 kr	2001-3000 kr	3001-4000 kr	4001-5000 kr	Over 5000 kr
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Aalesund	7.2%	66.1%	15.6%	5.0%	2.8%	1.7%		0.6%	1.1%
Bergen	8.3%	63.8%	17.6%	4.4%	1.0%	3.1%	0.5%	0.8%	0.5%
Flåm	3.9%	60.6%	22.2%	6.9%	2.0%	2.0%	1.0%	1.0%	0.5%
Geiranger	3.7%	61.5%	18.4%	7.8%	4.1%	2.5%	1.2%		0.8%
Molde	2.7%	70.3%	13.5%	5.4%	4.1%	2.7%	1.4%		
Stavanger	4.7%	53.3%	22.4%	8.8%	3.8%	4.4%	0.9%	0.3%	1.3%
Menon Bergen	16.3%	33.7%	19.6%	9.1%	6.5%	6.7%	3.5%	1.5%	3.0%

Tabell 5 viser andel respondenter med forbruk i intervall hentet fra Dybedal (2018) ⁷. Den nederste linjen er andel av respondenter i intervallene hentet fra Menon-rapporten i 2018 ⁸ og gjengitt i Dybedal. Tabellen viser samme tendens som ovenfor når det gjelder forskjeller mellom havner. Tabellen viser også at andelen respondenter i intervallene med høyere forbruk er betydelig høyere i rapporten fra Menon enn i undersøkelsen fra Epinion/Innovasjon Norge. Med tallene fra Menon ville Bergen ha et forbruk i land som er høyere enn andre havner.

Dybedal kommenterer Menons beregning av forbruk slik: "Forhåndskjøpte ekskursjoner etc. (gjennom rederiet) er inkludert i sin helhet i disse beløpene. Dette utgjør 282 kroner per cruiseturist. Menon har ikke trukket fra noen andel som tilfaller rederiet fordi man har betraktet dette som en usikker størrelse. Anslår vi rederiets

⁷ Dybedal, P.: [Cruiseturisters forbruk i Norge – en sammenlikning av resultater og metoder i ti undersøkelser](#), TØI-Rapport 1702/2019, Tabell 5.3 side 23.

⁸ Seeberg, A.R., Haugland, L.M., Løge, T., Aalen, P., Jakobsen, E.: CRUISETURISMENS ØKONOMISKE BETYDNING I BERGEN, Menon-Rapport 85/2018.

provisjon til 50 prosent (141 kroner), blir forbruket per besøk 919 kroner, og forbruket per dag i Bergen 769 kroner" ⁹. Forbruket i Tabell 5 er definert uten korreksjon for rederienes provisjon.

Tabell 6 Prosent av forbruket i ulike forbruks-intervall for forbruk per person per havn fordelt per havn. Intervall fra Dybedal 2018.

	0	1-500 kr	501-1000 kr	1001-1500 kr	1501-2000 kr	2001-3000 kr	3001-4000 kr	4001-5000 kr	Over 5000 kr	Total
	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum	Sum
Aalesund	0.0%	35.9%	26.5%	17.9%	3.4%	5.3%		4.9%	6.2%	1.0
Bergen	0.0%	30.5%	30.6%	7.9%	1.4%	17.9%	3.1%	4.6%	3.9%	100%
Flåm	0.0%	30.0%	39.3%	11.2%	4.2%	4.1%	5.1%	2.3%	3.8%	100%
Geiranger	0.0%	32.5%	19.3%	12.7%	9.8%	8.2%	4.5%		13.0%	100%
Molde	0.0%	17.0%	16.8%	18.2%	27.4%	19.9%	0.6%			100%
Stavanger	0.0%	20.0%	25.3%	16.2%	4.7%	13.0%	3.4%	0.4%	17.1%	100%

Tabell 6 viser andel av det totale forbruket i land som faller i de ulike intervaller hentet fra Dybedal (2018). Tabellen viser for eksempel at i Ålesund står 0.6% av respondentene for 6.2% av det totale forbruket i land. Tabellen er vektet med vekt per havn definert av Epinion. Forskjellen mellom andel respondenter og andel forbruk er særlig påfallende i Stavanger hvor 0.3% av respondentene står for 17.1% av forbruket. I Geiranger står 0.8% av respondentene for 13% av forbruket. Tabellen viser dermed hvordan et lite antall turister står for store deler av forbruket.

6. Forbruk per havn fordelt på nasjonalitet

Tabell 7 Forbruk per person per havn fordelt på havn og nasjonalitet. Gjennomsnitt.

Havn	Nasjonalitet	Forbruk per person på aktivitet	Forbruk per person på aktiviteter kjøpt av lokal	Øvrig forbruk per person per havn	Total forbruk per person per havn

⁹ Dybedal, side 22.

		er kjøpt gjennom rederiet per havn	leverandør per havn		
Ålesund	DE	37	2	99	138
	GB	96	68	160	324
	US/CA	171	138	292	600
	IT	7481	0	997	8478
	BG/NL/LX	0	202	130	332
	AUS/NZ	234	108	201	544
	FRA	0	0	389	389
	ASIEN	633	0	570	1203
	DK/SE/FI	0	0	0	0
	Resten av verden	0	117	347	464
	Bergen	DE	178	77	170
GB		121	26	255	402
US/CA		325	67	206	599
BG/NL/LX		85	14	250	350
AT/CH		131	0	145	276
AUS/NZ		157	49	205	410
FRA		84	0	142	226
NORGE		0	0	206	206
DK/SE/FI		0	0	75	75
Resten av Europa		0	0	79	79
Resten av verden		48	97	115	260
Flåm	DE	168	53	180	401
	GB	103	63	204	371
	US/CA	153	95	238	486

	IT	120	89	198	408
	SP	119	72	148	338
	BG/NL/LX	139	56	378	573
	AT/CH	280	199	340	819
	AUS/NZ	174	174	447	795
	FRA	219	50	275	544
	NORGE	0	3	182	185
	DK/SE/FI	93	0	38	130
	Resten av Europa	66	64	763	893
	Resten av verden	151	2	317	471
Geiranger	DE	100	50	178	328
	GB	145	15	225	385
	US/CA	551	52	750	1353
	IT	167	30	191	388
	SP	175	91	209	475
	BG/NL/LX	138	55	137	331
	AT/CH	302	0	1084	1386
	AUS/NZ	2689	0	249	2939
	FRA	86	31	164	281
	DK/SE/FI	62	145	175	382
	Resten av Europa	238	9	381	628
	Resten av verden	0	0	285	285
Molde	DE	77	11	800	888
	GB	89	29	349	467
	US/CA	161	14	225	400
	IT	0	29	706	735

	SP	0	496	60	556
	AT/CH	0	0	2313	2313
	AUS/NZ	258	52	672	982
	NORGE	0	0	107	107
Stavanger	DE	123	74	245	443
	GB	149	23	271	444
	US/CA	540	179	486	1205
	IT	207	62	261	530
	SP	148	50	286	484
	BG/NL/LX	296	105	233	634
	AT/CH	174	28	307	509
	AUS/NZ	225	23	553	801
	FRA	102	66	193	361
	ASIEN	0	0	200	200
	DK/SE/FI	0	0	225	225
	Resten av Europa	155	10	164	329
	Resten av verden	305	0	552	857

Tabell 7 viser forbruk per person per havn fordelt på havner og nasjonalitet. Tabell 8 viser det høyeste gjennomsnittlige forbruk per person per nasjonalitet per havn samt hvilken nasjonalitet som står for dette forbruket. Tabellen viser at Ålesund, Geiranger og Stavanger har det høyeste gjennomsnittlige forbruket. I Ålesund er det turister fra Italia som står for det høyeste forbruket. I Geiranger er det turister fra Australia og New Zealand mens i Stavanger er det turister fra USA/Canada. Bergen scorer lavest. Her er det også turister fra USA/Canada som bruker mest, men betydelig mindre enn i Stavanger. Effekten for Bergen må tolkes i lys av at forbruket er oppgitt for flere havner og at forbruket deretter deles likt mellom disse havnene. Noe av forbruket i Bergen kan således tilfalle havner som er besøkt før Bergen men som ikke har samme tilbud innen shopping, attraksjoner etc.

Tabell 8 Maks forbruk per person per havn fordelt på havn og nasjonalitet.

Havn	Maks forbruk per person per dag	Nasjonalitet
Ålesund	8478	IT
Bergen	599	US/CA
Flåm	893	Resten av Europa
Geiranger	2939	AUS/NZ
Molde	2313	AT/CH
Stavanger	1205	US/CA

7. Forbruk per havn fordelt på varegrupper

Tabell 9 viser andel av forbruk per person per havn på ulike varetyper fordelt på havner. Turistene bruker mest på shopping, suvenirer og detaljhandelskjøp. Deretter kommer utgifter til restauranter, barer og kafeer. Det brukes minst penger, relativt sett, på luksusvarer og overnattinger. Det er liten forskjell mellom havner. I Ålesund, Molde og Stavanger bruker turistene mer på billetter til museer og attraksjoner. Turister i Flåm bruker relativt sett litt mer på luksusvarer mens turister i Geiranger bruker mer på øvrige tjenester og produkter.

Tabell 9 Forbruk per person per havn fordelt på kategorier.

Havn	Restauranter, barer og kafeer	Billetter til museer, attraksjoner, rekreasjon og underholdning (f.eks. Billetter, adgang osv.)	Luksus- og premium varer	Shopping, suvenirer og andre detaljhandelskjøp (unntatt luksus- og premium varer)	Lokal transport og reiser i Norge (foruten cruise)	Overnatting i Norge (foruten cruise)	Andre tjenester, produkter eller utgifter

Ålesund	29.3%	14.7%	2.9%	32.6%	3.3%	1.0%	2.5%
Bergen	29.4%	8.5%	2.3%	36.3%	5.5%	0.1%	1.6%
Flåm	38.8%	8.1%	5.7%	30.6%	6.5%	0.3%	3.2%
Geiranger	32.8%	6.4%	2.6%	39.9%	2.9%	0.2%	5.8%
Molde	22.7%	15.3%	1.6%	30.5%	10.0%	12.4%	2.1%
Stavanger	32.5%	16.5%	4.1%	29.4%	6.6%	0.5%	1.8%

Marit Helgebostad fra Innovasjon Norge sier i en kommentar til undersøkelsen fra 2019 følgende ¹⁰: "Undersøkelsen viser allikevel at gjennomsnittlig forbruk per dagsbesøk i sommer var 510 kroner blant cruisepassasjerer, mot 1 240 kroner for en gjennomsnittlig utenlandsk feriereisende. Forbruket blant cruisepassasjerene er lavere enn ved forrige undersøkelse i 2014." I beregningen av forbruket for Norge som helhet av Innovasjon Norge er nasjonale vektorer benyttet. I analysene som presenteres her er vektorer for den enkelte havn benyttet. Derfor er ikke 510 kroner nødvendigvis representativt for havnene som brukes i denne analysen.

Helgebostad forklarer nedgangen fra 2014 med at passasjerene kommer fra flere land med ulik betalingsvillighet, flere yngre barnefamilier blant cruise-turistene med antatt lavere feriebudsjett samt at den norske kronen har svekket seg mot amerikanske dollar siden 2014. Helgebostad opplyser også at eldre amerikanere har det største forbruket både i 2019 og 2014.

8. Sammenlikning med andre undersøkelser av cruiseturisters forbruk i land

Det veide forbruket per person per havn i Tabell 2 er lavere enn tilsvarende estimat fra andre tidligere undersøkelser. Tabell 10 viser cruiseturisters beregnede dagsforbruk i land fra Dybedal (2019) ¹¹. Tallene er i 2018-kroner mens tallene i Tabell 2 er i 2019-

¹⁰ Visit Norway Innsikt: [Ny rapport: Cruisebesøkende i Norge](#). Publisert 16 desember 2019.

¹¹ *ibid.* "I figur 1 vises tall som anses som sammenliknbare i den forstand at de viser beregnet dagsforbruk i land per passasjer som har vært i land." Side III.

kroner. Selv uten at rederienes provisjon er trukket fra er forbruket i Tabell 2 lavere enn i alle andre undersøkelser.

Tabell 10 Cruiseturisters forbruk i land. 2018 kroner.

Undersøkelse	Forbruk i land på egenhånd	Kjøp om bord, andel i land	Totalt
Grontmij/Carl Bro Norge 2010 - 1	647	164	811
Grontmij/Carl Bro Norge 2010 - 2	378	164	542
Innovasjon Norge/ Epinion, Norge 2014	714	238	952
TØI Oslo, Bergen, Tromsø 2005	576	277	853
Univ. i Bergen, Stavanger, Bergen 2011 -1	272		
Univ. i Bergen, Stavanger, Bergen 2011 -2	378		
Univ. i Bergen, Stavanger, Bergen 2012 - 1	380		
Univ. i Bergen, Stavanger, Bergen 2012 - 2	581		
MENON Bergen 2018	628	141	769
SNF/NHH Bergen 2017	670		
Horwath Consulting/TØI, Oslo 2006	260	197	457
G.P. Wild, Oslo 2012	387	285	672
TØI, 2015 Aurland Geiranger	369	76	445
Poseidon Consulting 2005 Lofoten	250	209	695

De to undersøkelsene fra Universitetet i Bergen og Stavanger er ikke direkte sammenliknbare siden de ikke omfatter utgifter til ekskursionsjoner. Respondentene var cruise-turister som gikk rundt i Bergen.

8.1. Bergen

Dybedal (2018) referer til at Menon i sin rapport peker på at noen svar ikke kunne vektas på grunn av få respondenter pr skip. Det er ikke gjort rede for hvordan vektede og uvektede svar settes sammen i beregningene til Menon. Videre er det heller ikke oppgitt hvordan representativiteten til populasjon av cruise-turister sikret gjennom

utvelgelse av skip ¹². Dybedal hevder også at fordelingen av nasjonaliteter i Menon-rapporten er skjev siden turister fra USA/Canada og Italia er overrepresenterte i utvalget i forhold til populasjon av cruise-turister i Bergen. Samtidig er cruise-turister fra Tyskland og Storbritannia under-representerte. Med bakgrunn i dette konkluderer Dybedal: " Den skjeve nasjonalitetsfordeling i utvalget gjør at gjennomsnittlig forbruk per besøk med stor sannsynlighet er overestimert ".

På den andre siden er forbruket i Bergen i undersøkelsen fra Innovasjon Norge muligens under-estimert siden forbruk er oppgitt for flere havner og deretter delt likt mellom disse havnene. Dette kan innebære at et høyere forbruk i Bergen kommer andre havner til gode. Tilsvarende får disse havnene et over-estimert forbruk siden noe av forbruket har skjedd i Bergen. Antakelsen om likt forbruk i alle havner respondentene har besøkt vil sannsynligvis ramme de større byene siden forbruks-tilbudet er mye større her.

8.2. Geiranger

PwC har på oppdrag av Møre og Romsdal fylkeskommune og Stranda Hamnevesen KF gjennomført en konsekvensanalyse av vedtaket om nullutslipp i Verdensarvfjordene fra 2026. I analysen ¹³ estimeres forbruket per turist per anløp til 360 kroner. Estimater er basert på en tilbudsbasert innsamling av data fra 28 bedrifter som har postadresse i Geiranger eller som har hovedvirksomheten sin her. I analysen drøftes andre estimat for turistens forbruk per anløp i Geiranger (Ytredal og Homlong), Bergen (Costa Group) og Norge generelt (Dybedal). Disse er gjengitt i Tabell 11 sammen med estimatet fra PwC og estimat fra undersøkelsen til Innovasjon Norge 2019 for Geiranger og Norge generelt. Tabellen viser at tallene fra undersøkelsen til Innovasjon Norge er veldig nært estimatet til Dybedal (2018) og at forbruket i Geiranger er noe lavere enn landsgjennomsnittet. Estimater til Dybedal er hentet fra PwC analysen.

Tabell 11 Turisters forbruk i land per anløp.

Undersøkelse	Kroner per opphold
--------------	--------------------

¹² Dybedal (2018), side 21 og 22.

¹³ PwC: Konsekvensanalyse Nullutslippsvedtak, april 2020. Mottatt fra Stranda Hamnevesen KF, 6 mai 2021.

	land siste 24 timer
Dybedal 2018 ¹⁴	580
Ytredal og Homlong 2018 ¹⁵	710
Costa Group 2019 ¹⁶	884
PwC 2020	360
Innovasjon Norge 2019, Geiranger ¹⁷	483
Innovasjon Norge 2019, landsgjennomsnitt	504

8.3. Flåm

I e-post fra Tor Mikkel Tokvam, Aurland Hamnevesen ¹⁸ heter det: "I samarbeid med næringen lokalt har vi beregnet rundt 1000 kr per pax i destinasjon og havn samlet i 2019. Havn står for ca. 50 kr per pax (og er utelatt fra td. Innovasjon Norge sin statistikk). Vi anser for øvrig den metodiske tilnærmingen i destinasjonen ved regnskapsgjennomgang på aktørnivå som langt mer presis enn spørreundersøkelsene på kaikanten utført av Innovasjon Norge. Innovasjon Norge har likevel i prinsippet tatt høyde for Flåmsbana".

Ifølge undersøkelsen til Innovasjon Norge (Tabell 2) er forbruket per turist per opphold i Flåm 450 kroner uten korreksjon for provisjon til rederiet for kjøp av aktiviteter om bord. Med en slik korreksjon er tallet 382 kroner per turist per havneopphold. Siden vi deler informasjon om forbruk på alle havner turistene har besøkt kan dette undervurdere forbrukt i Flåm fordi Flåmsbana genererer merforbruk

---

¹⁴ Basert på en gjennomgang av 10 studier om cruiseturisters forbruk i ulike havner. 2018-kroner.

¹⁵ Yttredal, E.R., Homlong, N.: Forbruk blant besøkende til Geirangerområde. Høgskulen i Volda 2019.

¹⁶ Costa Group: Creating Value: Our Group and our economic impact in Europe 2018. Estimater for turistenes forbruk i Bergen.

¹⁷ I beregning av tallet for Geiranger og landsgjennomsnittlig forbruk fra undersøkelsen til Innovasjon Norge 2019 er det brukt vektorer for havner definert av Epinion 2019. Tallene er i 2019-kroner. Det er ikke korrigert for provisjon til rederiene for kjøp av aktiviteter om bord.

¹⁸ E-post mottatt 11 mai 2021.

som kommer andre havner til gode. Vi har ikke hatt mulighet til å korrigere for dette i våre analyser. Det er imidlertid lite trolig at dette forklarer hele forskjellen på forbruket i forhold til estimatet fra næringslivet i Flåm. Estimatet fra Aurland Hamnevesen er ikke dokumentert og synes basert på skjønn fra næringslivet i Flåm som er vanskelig å etterprøve. Det er uklart hvor mange bedrifter som er spurt og ikke minst hva de er spurt om. Dokumentasjonen er dermed ikke tilstrekkelig til å kunne bruke dette estimatet videre.

9. Havnevederlag

I tillegg til turistenes forbruk i land betaler også cruise-skipene havnevederlag. I følge Menon omfatter disse vederlagene " blant annet betaling av anløpsavgift, kaivederlag, passasjervederlag og sikkerhetsgebyr" ¹⁹. Basert på anslått 340 anløp i Bergen i 2018 med et samlet passasjertall på 570 000 estimerer Menon havnevederlaget til 33 millioner kroner. Dette utgjør da 58 kroner per passasjer. I e-post fra Aurland Hamnevesen anslås havnevederlaget til 50 kroner per passasjer. Vi vil i beregning av totale inntekter fra cruiseturisme bruke 50 kroner per passasjer som estimat for havnevederlagene.

10. Estimering av totalt forbruk i land

I det følgende skal vi estimere totalt forbruk fra cruise-turister i land for antatt normal cruise-sesong 2021. Antall anløp og passasjerer er beregnet på bakgrunn av anløpslister vi har fått fra cruise-destinasjoner. I listene er det oppført forventet ankomst med ulike skip. Skipenes passasjerkapasitet ("berths") hentet fra databasen SeaWeb. Disse er brukt til å anslå antall passasjerer per anløp. For Bergen er det brukt anløpsliste fra Bergen Havn hjemmeside ²⁰. Disse omfatter bare sesongen fra 6 juli 2021. Forbruket Bergen blir dermed under-estimert i forhold til andre havner. Vi har korrigert for dette ved å ta med planlagte anløp i 2022 i Bergen som dekker fram til 19 juni 2022. Til sammen antar vi dermed at antall passasjerer for sesongen 2021 og 2022 gir et rimelig bilde av hele sesongen 2021 for Bergen. Det er antatt at 95% av passasjerene går i land ved et anløp ²¹.

---

¹⁹ Menon 2018, side 3.

²⁰ <https://bergenhavn.no/en/cruise-en/call-schedules-cruise/>

²¹ "Menon antar at 95 prosent av cruisepassasjerene går i land i Bergen", Dybedal (2018), side 44.

I alt 6 havner på Vestlandet var med i Innovasjon Norge sin undersøkelse. For disse havnene har vi brukt gjennomsnittlig forbruk per person per havn basert på undersøkelsen. Beregningene er gjort med vektet definert for hver havn. Disse vektene er definert av Epinion/Innovasjon Norge. I tillegg kommer 7 havner på Vestlandet som ikke var med i undersøkelsen. For disse havnene har vi brukt nasjonale tall for forbruk per person per havn beregnet med nasjonale vektet.

Passasjer-kapasitet er målt med antall berths. Berths er en kabin pluss eventuelle senger som kan benyttes til barn eller ekstra passasjerer ²². Antall berths er ikke nødvendigvis er det samme som antall passasjerer. I 2019 var det ifølge AIS data skip med til sammen 343 309 berths i Flåm. Tor Mikkel Tokvam i Aurland Hamn opplyser i en e-post at passasjertallet i Flåm var 277 545 dette året. Det gir en gjennomsnittlig faktor for kapasitetsutnyttelse på ca. 0.8. Tabell 12 viser kapasitetsutnyttelse for cruise skip fra to rederier. Statistikken er hentet fra Statista.de, et tysk selskap som spesialiserer seg på levering av statistiktjenester ²³. Vi antar her at prosentdelen er beregnet i forhold til berths. En faktor på 0.8 er ikke urimelig gitt verdiene i Tabell 12.

Tabell 12 Kapasitetsutnyttelse for cruise-skip

År	Rederi	
	Hapag Lloyd	TUI Cruises
2020	71.0 %	88.0 %
2019	78.9 %	100.0 %
2018	78.3 %	100.0 %
2017	76.7 %	100.0 %
2016	76.8 %	100.0 %
2015	76.2 %	100.0 %
2014	68.2 %	100.0 %
2013	70.6 %	100.0 %
2012	77.4 %	100.0 %

²² [What is a berth on a cruise ship?](#)

²³ <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/246384/umfrage/auslastung-der-kreuzfahrtsflotten-von-tui/>

2011	76.7 %	100.0 %
2010	73.7 %	87.3 %
2009	76.6 %	82.9 %
Gj. snitt	75.1 %	96.5 %

Vi har beregnet antall berths i Flåm for sesongen 2021 til 459 671 basert på anløpsliste fra Aurland Hamn. Økningen i forhold til 2019 kan skyldes flere forhold.

- For det første har flere større skip meldt anløp til Flåm. De største cruise-skip har over 125 000 brutto tonn. I 2021 er andelen anløp fra disse skip beregnet til 21%, basert på mottatt anløpsliste. Tilsvarende tall for 2019 var 13%. Gjennomsnittlig berths for disse skip er 4912 mens gjennomsnittet for skip med brutto-tonn fra 100 000 til 125 000 er ca. 1100 berths lavere. Skip med brutto-tonn fra 75 000 til 100 000 brutto-tonn har en gjennomsnittlig berths som ligger over 2 100 lavere enn for de største skipene. Flere større skip kan forklare økningen i berths.
- For det andre kan usikkerhet i anløpslistene også forklare noe av økningen siden vi har forsøkt å ta hensyn til kanselleringer for å få et mest mulig realistisk bilde av bortfall av cruise-trafikken.
- For det tredje kan det være en reell økning i planlagte antall anløp i 2021-sesongen sesongen før anløp ble avlyst på grunn av pandemien.

Tabell 13 Aggregering til totalt forbruk i millioner kroner

	Estimat for 2021	Pr havn, havne- vekter	Lands- gjennomsnitt, nasjonale vekter
A	Kroner pr person per havn		516
B	- med korreksjon for provisjon		440
C	Antall passasjerer alle havner	3 181 772	3 181 772
D	Antall passasjer i land	3 022 683	3 022 683
E	Totalt forbruk totalt for 6 havner, mill kr	1 498	1 617
F	- med korreksjon for provisjon, mill kr	1 256	1 378
G	Havnevederlag, mill kr	159	159
H=E+G	Totalt forbruk inkl. havnevederlag, mill kr	1 657	1 777

I=F+G	- med korreksjon for provisjon, mill kr	1 415	1 537
-------	---	-------	-------

I beregning av totalt forbruk er det beregnet en prisstigning på 3,7 prosent fra 2019 til mai 2021²⁴. Tallene for forbruk per person per havn fra undersøkelsen til Innovasjon Norge er beholdt i 2019 kroner for at leseren kan finne igjen tallene i analysen. Dette er rekkene A og B i

Tabell 13. Resten av tabellen er i 2021 kroner.

Marit Helgebostad oppgir et nasjonalt forbruk på 510 kroner per dagsbesøk. I

Tabell 13 har vi beregnet tallet til 516 kroner basert på nasjonale vekter. Vi antar at differansen skyldes avrunding.

Tabell 14 Forbruk per person per havn og passasjertall per havn på Vestlandet

Gjennomsnitt	Aktivitet kjøpt gjennom rederiet per person per havn	Aktivitet kjøpt av lokal leverandør per person per havn	Øvrig forbruk per person per havn	Total forbruk per person per havn	Med korreksjon for provisjon	Passasjerer totalt ²⁵	Passasjerer i land	Forbruk uten korreksjon for provisjon	Forbruk med korreksjon provisjon
	A	B	C	D=A+B+C	E=(A*.5)+B+C	F	G=F*0.5	H=D*G	I=E*G
Ålesund	109	57	160	326	217	440 129	418 122	136 307 889	113 520 221
Bergen	162	50	208	420	258	663 226	630 064	264 627 014	213 591 804
Flåm	137	71	242	450	313	367 737	349 350	157 207 482	133 277 010
Geiranger	175	43	265	483	308	425 093	403 838	195 053 831	159 717 992
Molde	85	23	612	720	635	183 531	174 355	125 535 341	118 125 269
Stavanger	201	67	295	563	362	579 358	550 390	309 869 840	254 555 597
Gjennomsnitt/sum	158	53	283	493	336	2 659 074	2 526 120	1 444 828 154	1 211 027 542

Tabell 14 viser forbruk per person per havn for de havner som var med i undersøkelsen til Innovasjon Norge. Tallet for passasjerer Bergen inkluderer sesong 2022. I tillegg kommer havner på Vestlandet som ikke har vært undersøkt av Innovasjon Norge. For disse havnene antar vi nasjonalt forbruk per person per havn beregnet med nasjonale

²⁴ SSB [Konsumprisindeksen](#)

²⁵ Med en antakelse om faktor for kapasitetsutnyttelse på 0.8 av totalt antall berths.

vekter som vist i Tabell 15. Passasjer-tall er hentet fra anløpslister med antatt forhold mellom berths og passasjertall som beskrevet ovenfor.

Tabell 15 Forbruk per person per havn og passasjertall per havner på Vestlandet som ikke er med i undersøkelsen til Innovasjon Norge

Gjennomsnitt	Aktivitet-er kjøpt gjennom rederiet per person per havn	Aktivitet-er kjøpt av lokal leveran-dør per person per havn	Øvrig forbruk per person per havn	Total forbruk per person per havn	Med korreksjon for provisjon	Passasjerer totalt ²⁶	Passasjerer i land	Forbruk uten korreksjon for provisjon	Forbruk med korreksjon provisjon
	A	B	C	D=A+B+C	E=(A*.5)+B+C	F	G=F*0.5	H=D*G	I=E*G
Åndalsnes	153	43	320	516	440	123 592	117 412	60 584 798	51 602 750
Nordfjordeid	153	43	320	516	440	283 275	269 111	138 861 503	118 274 478
Eidfjord	153	43	320	516	440	96 640	91 808	47 372 928	40 349 616
Måløy	153	43	320	516	440	11 468	10 895	5 621 614	4 788 177
Sandane	153	43	320	516	440	2 090	1 986	1 024 714	872 794
Eresfjord	153	43	320	516	440	728	692	356 866	303 958
Olden	153	43	320	516	440	4 905	4 660	2 404 333	2 047 877
Gjennomsnitt/sum	158	53	283	493	336	522 698	496 563	256 226 756	218 239 649

Med utgangspunkt i tallene ovenfor anslår vi samlet bortfall av inntekter fra cruise-turisme i 2021 til 1.4 milliarder kroner for 13 havner på Vestlandet. Estimater er korrigert for provisjon som rederiet beholder for aktiviteter kjøpt ombord. Det er beregnet en provisjonsandel på 50% for disse utgiftene ²⁷. For de havnene på Vestlandet som var med i undersøkelsen til Innovasjon Norge er det brukt vekter for den enkelte havn fra Epinion/Innovasjon Norge. For de andre havnene på Vestlandet er det brukt nasjonale vekter siden det ikke er beregnet noen havne-vekter for disse havnene.

²⁶ Med en antakelse om faktor for kapasitetsutnyttelse på 0.8 av totalt antall berths.

²⁷ "For kjøp av ekskursjoner og aktiviteter om bord har vi for eksempel forutsatt (og fratrukket) en provisjonsandel på 50 prosent for rederiet i alle undersøkelser hvor tall for dette forbruket er oppgitt.", [Dybedal](#) 2018, side III

11. Konklusjon

Målt med Innovasjon Norges undersøkelser i 2014 og 2019, bruker cruise-turister mindre penger på land i Norge. Ifølge Innovasjon Norge sin undersøkelse i 2014 (Tabell 10) brukte en cruise-turist 952 kroner per passasjer per havn dette året målt med 2018-priser. I 2019 er dette forbruket sunket til 510 kroner ifølge Innovasjon Norge ²⁸.

I undersøkelsen fra Innovasjon Norge i 2019 ble turistene spurt om forbruk til selve cruise-pakken kjøpt av rederiene. Til sammen for de 6 havnene på Vestlandet som var med i undersøkelsen utgjorde dette 36.2 millioner kroner. I tillegg kommer provisjon som rederiene tar for kjøp av aktiviteter om bord. Dette er beregnet til 755 300 kroner for de 6 havnene. Til sammen gir dette 37 millioner kroner til rederiene for de 6 havnene.

Summerer vi turistenes forbruk i form av aktiviteter kjøpt lokalt, delen av aktiviteter kjøpt om bord som ikke tilfaller provisjon og legger til øvrig forbruk i land får vi 7.8 millioner kroner for de 1 405 turistene som ble spurt i de 6 havnene på Vestlandet som var med i undersøkelsen. Det betyr altså at rederiene tar inn nesten 5 ganger så mye penger fra cruise-turistene enn penger som går til virksomhet på land i Norge. I tillegg kommer havnevederlag som tilfaller lokale aktører. Siden de 1405 turistene bare utgjør en del av totalt antall passasjerer er det vanskelig å anslå dette vederlaget.

Med korreksjon for rederienes provisjon for kjøp av aktiviteter om bord anslår vi bortfall av inntekter i forbindelse med kansellert cruise-sesong for 13 havner på Vestlandet til å være 1.4 milliarder kroner.

---

²⁸ <https://business.visitnorway.com/no/nyheter/2019/rort-cruise-skende-i-norge/>